

Üst Bilişsel Farkındalık Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Üst Bilişsel Farkındalık Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=32255>

Özet

Üst Bilişsel Farkındalık Ölçeği (ÜBFÖ), bireylerin kendi bilişsel süreçleri hakkındaki farkındalıkları ve bu süreçleri düzenleme yeteneklerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş olan Metacognitive Awareness Inventory (MAI) ölçeğinin Türkçe'ye uyarlama çalışmasıdır. Akın, Abacı ve Çetin (2007) tarafından gerçekleştirilen bu çalışma, ölçeğin Türk kültürüne ve diline uygunluğunu, psikometrik özelliklerini (geçerlik ve güvenirlik) incelemeyi amaçlamıştır. Ölçek, öğrencilerin öğrenme stratejilerini planlama, izleme ve değerlendirme yeteneklerini değerlendiren kapsamlı bir araç olarak kabul edilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Üst biliş, üst bilişsel farkındalık, MAI, bilişsel stratejiler, öğrenme, Türkçe uyarlama, psikometrik özellikler.

Yazarlar

Ahmet Akın, Ramazan Abacı, Büra Çetin (Türkçe Uyarlama Yazarları).

Amaç

Üst Bilişsel Farkındalık Ölçeği'nin temel amacı, bireylerin öğrenme ve problem çözme süreçlerinde kullandıkları üst bilişsel faaliyetlerin düzeyini tespit etmektir. Bu ölçek, öğrencilerin kendi düşünce süreçleri hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları (Biliş Bilgisi) ve bu bilgiyi öğrenme görevlerini yönetmek için ne kadar etkili kullandıkları (Bilişin Düzenlenmesi) belirlemeye hizmet eder. Elde edilen veriler, eğitimcilerin öğrencilerin üst bilişsel becerilerini geliştirmeye yönelik hedeflenen müdahaleler tasarlamasına olanak tanır.

Yapı

Üst Bilişsel Farkındalık Ölçeği, psikolojideki **üst biliş** (metacognition) yapısını ölçmektedir. Üst biliş, kişinin kendi bilişsel süreçleri ve ürünleri hakkındaki bilgisi ve farkındalığı ile bu süreçleri kontrol etme ve düzenleme yeteneği olarak tanımlanır. Ölçek, orijinal MAI gibi, genellikle iki ana bileşen ve sekiz alt faktörden oluşur:

Biliş Bilgisi (Knowledge of Cognition): Kişinin kendi öğrenme kapasitesi ve stratejileri hakkındaki statik bilgisi. Alt boyutlar: **Bildirimsel Bilgi** (Neyi bildiğimiz), **İşlemsel Bilgi** (Nasıl yapacağız?) bildiğimiz ve **Koşullu Bilgi** (Ne zaman ve neden kullanacağız?) bildiğimiz).

Bilişin Düzenlenmesi (Regulation of Cognition): Bilişsel süreçleri planlama, izleme ve değerlendirme gibi dinamik faaliyetler. Alt boyutlar: **Planlama**, **İzleme**, **Değerlendirme**, **Hata**

Ayıklama ve Yönetim Stratejileri.

Geçerlik

Akın, Abacı ve Çetin (2007) tarafından yapılan Türkçe uyarlama çalışmasında, ölçeğin yapı geçerliğini test etmek amacıyla genellikle doğrusal faktör analizi (DFA) veya açılmayacak faktör analizi (AFA) kullanılmıştır. Çalışma, ölçeğin orijinal yapılarına uygun olarak üst bilişin iki temel faktör altında toplandığını ve bu yapının Türk örnekleminde de tutarlı olduğunu göstermiştir.

Ölçeğin **kapsam geçerli**i, maddelerin üst biliş yapısının tüm boyutlarını temsil edip etmediği uzman görüşleri ile desteklenmiştir. **Yapı geçerli**i ise, üst bilişin teorik yapısının yansıtılan alt boyutlar arasındaki korelasyonların incelenmesiyle sağlanmıştır.

Güvenirlilik

Güvenirlilik analizleri, ölçeğin tutarlılığını ve kararlılığını değerlendirmiştir. Uyarlama çalışmasında, iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alfa) hesaplanmıştır. Tipik olarak, Üst Bilişsel Farkındalık Ölçeği'nin genel iç tutarlılık derecesi ve alt boyutlarının iç tutarlılık dereceleri yüksek çıkmıştır (genellikle .80 ile .90 arasında), bu da ölçeğin maddelerinin tutarlı bir şekilde aynı yapıyı ölçtüğünü göstermektedir.

Ayrıca, ölçeğin zamana karşı kararlılığını ölçmek amacıyla test-tekrar test güvenirlilik katsayısı hesaplanmıştır olabilir. Yüksek test-tekrar test korelasyonları, ölçekten elde edilen puanların zaman içinde istikrarlı olduğunu teyit eder.

Faktör Analizi

Türkçe uyarlama çalışması, Metacognitive Awareness Inventory'nin (MAI) orijinal 52 maddelik formunun psikometrik özelliklerini incelemiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda, ölçeğin teorik olarak beklenen iki ana faktörlü yapısının (Biliş Bilgisi ve Bilişin Düzenlenmesi) Türk örnekleminde de doğrulandığı tespit edilmiştir. Bu faktörler, üst bilişin temel bileşenlerini temsil etmektedir ve ölçeğin yapısal geçerliliğini desteklemektedir.

Araç

Test Türü: Uyarlama Ölçeği (Orijinali Schraw ve Dennison, 1994)

Format: Öz Bildirim Ölçeği

Dil Mevcut: Türkçe, İngilizce (Orijinal)

Popülasyon Grubu: Üniversite/Yükseköğretim öğrencileri (Uyarlama çalışması genellikle bu

grupla yapılr.)

Yaş Grubu: Ergenlik dönemi sonu ve Yetkinlik dönemi (Genellikle 18 yaş ve üzeri)

Popülasyon Detayları: Akın ve arkadaşlar tarafından yapılan uyarlama çalışması, genellikle farklı üniversitelerin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören lisans öğrencileri örneklemini üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Test Metodolojisi: Ölçek, genellikle 5'li Likert tipi derecelendirme ile yanıtlanır (Örn: 1=Hiçbir zaman, 5=Her zaman). Yüksek puanlar, bireyin üst bilişsel farkındalığın yüksek olduğunu gösterir.

Anahtar Kelimeler

Bilişsel düzenleme, öğrenme stratejileri, Schraw ve Dennison, psikometrik araç, geçerlik, güvenilirlik, eğitim psikolojisi.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Bilinmiyor (Kaynakta belirtilmemiştir.)

Bağı Kuruluş E-posta Adresleri: ahmet.akin@medeniyet.edu.tr (Sorumlu Yazar İletişim)

Yazma Adresi: İstanbul Medeniyet Üniversitesi (Sorumlu yazarın güncel kurumu)

Şinler & Ücret ve Test Yılı

Ölçeğin orijinali (MAI), akademik ve araştırma amaçları için yaygın olarak kullanılmaktadır. Türkçe uyarlamasının kullanımı için sorumlu yazar Ahmet Akın ile iletişime geçilmesi önerilir. Uyarlama çalışmasının yayınlandığı yıl **2007**'dir.

Ölçeğin orijinal PDF'i buradan indirilebilir: [metacognitive-awareness-inventory-toad.pdf](#)

Referanslar

Ayrıca, ölçeğin Türkçe uyarlamasına ait temel referans ve ölçeğin gelişimine katkıda bulunan orijinal referans (ek bilgi olarak) listelenmiştir:

Akın, A., Abacı, R., & Çetin, B. (2007). The validity and reliability of the Turkish version of the Metacognitive Awareness Inventory. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(2), 671-678.

Schraw, G., & Dennison, R. S. (1994). Assessing metacognitive awareness. *Contemporary Educational Psychology*, 19(4), 460-475. (Orijinal ölçek kaynağı)

Üst Bilişsel Farkındalık Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Ölçek maddeleri, orijinal kaynak metinde sağlanmamıştır. Maddeler, orijinal MAI'nin 52 maddelik yapısını temel almakta olup, Akın, Abacı ve Çetin (2007) tarafından çevrilen ve uyarlanan formdan oluşmaktadır. Araştırma etiği gereği ve kaynak metinde bulunmadığı için maddeler buraya eklenmemiştir. Maddelerin tam listesi için lütfen ilgili makaleye başvurunuz.

ARABPSYCHOLOGY.COM